

Scholenpanel Kwaliteitszorg en Inspectie

Tevreden over inspectiedienst, ontevreden over Kwaliteitskaarten

De tweepuntsschaal van de Kwaliteitskaarten (voldoende of onvoldoende) doet geen recht aan alles wat er op een school gebeurt. De afgelopen maanden belden veel leden de AVS met vragen en problemen rond de publicatie van de Kwaliteitskaarten op internet. Daarom was het onderzoek naar kwaliteitszorg en de inspectie dat de AVS begin januari hield, extra actueel. Respondenten waren wel tevreden over het inspectiebezoek.

Deze Kadernieuws Extra bevat een verslag van het onderzoek naar kwaliteitszorg en de inspectie en de reactie van de Inspectie van het Onderwijs hierop.

Anneke van der Linde, senior adviseur bij de AVS, heeft dit onderzoek begin januari uitgevoerd. De vragenlijsten zijn per e-mail verzonden aan de leden van de AVS en waren ook te vinden op www.avs.nl.

Vanwege de vele vragen over dit onderwerp, kwam het onderzoek van de AVS op een goed moment. En al waren de eerste twee weken na de kerstvakantie niet voor iedereen even geschikt om een vragenlijst in te vullen, toch reageerden ruim vijfhonderd leden: 446 school-directeuren en 67 bovenschools directeuren.

Een mooie score, die ons de gelegenheid geeft om in algemene zin uitspraken te doen over uw mening, de mening van de AVS-leden.

Het onderzoek bestaat uit twee onderdelen: een aantal vragen rond de invoering van de Wet op het OnderwijsToezicht (WOT) en de werkwijze van de inspectie en als tweede onderdeel de ingevoerde Kwaliteitskaarten op internet.

Er was een vragenlijst voor directieleden (directeuren, locatieleiders en adjunct-directeuren) en een vragenlijst voor bovenschools directeuren (meerscholendirecteuren, algemeen directeuren, cluster-directeuren).

Onze plannen voor dit onderzoek en de vragen die we u stelden, zijn doorgesproken met een vertegenwoordiging van de inspectie. Op enkele plaatsen hebben we de oorspronkelijke vragen nog wat aangescherpt, maar we zijn vooral blij met de toezegging van de inspectie een reactie te geven op de uitkomsten van deze vragenlijst. Het is prettig om op sommige onderdelen een toelichting van de inspectie te krijgen, maar wellicht zetten de uitkomsten de inspectie ook aan het denken over vervolgvragen. Achterin deze Kadernieuws Extra treft u de reactie van de inspectie aan.

Stimuleren of controleren?

De vragenlijst startte met een vraag naar de mening van de leden over de taak van de inspectie. "In de WOT staat opgenomen dat de inspectie een controlerende en stimulerende taak heeft. Hoe kijkt u hier tegenaan?"

Het merendeel van onze respondenten vond dat deze gecombineerde taak zo moet blijven: 310 schooldirecteuren (70%) en 45 bovenschools directeuren (67%). Van de directeuren vonden 54 personen (12%) dat de inspectie zich vooral moest beperken tot de controlerende taak; van de bovenschoolse directeuren waren dit er procentueel gezien wat meer: 17 (25%). 81 Schooldirecteuren (18%) en 4 bovenschools directeuren (6%) waren van

mening dat de inspectie zich juist tot de stimulerende taak moet beperken. Van beide respondentgroepen gaf 1 persoon aan hierover geen mening te hebben.

Hulp bij kwaliteitszorg

Vervolgens legden wij u een aantal vragen voor rond de ondersteuning van de inspectie en van anderen bij het vormgeven aan kwaliteit op uw school. Omdat de vragen voor schooldirecteuren en die van bovenschools directeuren verschillen volgen twee uitwerkingen.

Allereerst de visie van de schooldirecteuren:

	zeer mee oneens	enigszins oneens	enigszins eens	zeer mee eens	geen mening/ n.v.t.	gemiddelde score ¹
De inspectie helpt mij reflecteren op mijn eigen kwaliteitszorg.	14	20	230	180	2	3,30
De inspectieoordelen kan ik benutten bij het opzetten van verbeteractiviteiten.	18	9	199	219	0	3,39
De onderwijsbegeleidingsdienst ondersteunt mij goed bij het vormgeven van onze kwaliteitszorg.	65	80	188	102	11	2,75
Q*Primair ondersteunt mij goed bij het vormgeven van onze kwaliteitszorg.	59	57	185	30	115	2,56
De AVS ondersteunt mij goed bij het vormgeven van onze kwaliteitszorg.	15	41	234	119	37	3,12
Mijn team en ik hebben geen externe ondersteuning nodig op het gebied van kwaliteitszorg, we kunnen dat uitstekend zelf.	144	149	117	35	1	2,10

Gemiddelde score

De gemiddelde score wordt berekend door aan de categorie 'zeer mee oneens' een 1 toe te kennen, 'enigszins oneens' een 2, 'enigszins eens' een 3 en 'zeer mee eens' een 4. De categorie 'geen mening/n.v.t.' krijgt geen score en telt dus niet mee voor het gemiddelde.

Een gemiddelde score van exact 2,5 betekent dat gemiddeld evenveel van onze respondenten het eens als oneens zijn. Het zal dan meestal niet zo zijn dat precies evenveel respondenten het eens als oneens zijn, het gemiddelde wordt namelijk ook bepaald door de mate waarin men het eens of oneens is (zeer of enigszins).

Een score van meer dan 2,5 betekent dat gemiddeld meer respondenten het eens zijn met de stelling en hoe hoger de score, hoe meer u het er mee eens bent. Een score van minder dan 2,5 betekent dat gemiddeld meer respondenten het oneens zijn met de stelling en hoe lager de score hoe meer u het er mee oneens bent.

Onze leden zijn het dus gemiddeld gezien zeker eens met de eerste twee vragen: de inspectie helpt ons reflecteren op de eigen kwaliteitszorg en de inspectieoordelen zijn goed te gebruiken bij het opzetten van verbeteractiviteiten.

Hoewel een aantal leden van mening is dat zij geen ondersteuning nodig heeft, vindt de meerderheid het toch wel praktisch en zinvol. Onze eigen AVS scoort goed als ondersteuner (353 van de respondenten geven aan het eens of zeer eens te zijn met deze stelling, 56 respondenten geven aan het oneens of zeer oneens te zijn, 37 respondenten hebben op dit gebied geen ervaring met de AVS). De onderwijsbegeleidingsdiensten komen op de

tweede plaats en ook voor Q*Primair scoort de meerderheid met 'eens'. Overigens is Q*Primair er vooral op gericht de organisaties te ondersteunen zodat zij u weer van dienst kunnen zijn. Maar het is plezierig om te zien dat het project Q*Primair inmiddels aardig bekend is. Wat de ondersteuning door de AVS betreft: dat kan nog wel beter, laat de score zien. Dat zullen we ons zeker ter harte nemen en de manier waarop wij onze leden op het gebied van kwaliteitszorg kunnen ondersteunen, zal in de komende periode dan ook extra aandacht krijgen.

Bij de bovenschools directeuren zijn de vragen en reacties als volgt:

	zeer mee oneens	enigszins oneens	enigszins eens	zeer mee eens	geen mening/ n.v.t.	gemiddelde score
Voor de manier waarop ik kwaliteitszorg aanstuur op de scholen, heb ik de inspectie nodig.	10	22	31	4	0	2.43
De onderwijsbegeleidingsdienst ondersteunt onze scholen goed bij het vormgeven van de kwaliteitszorg.	14	11	23	17	0	2.66
Q*Primair ondersteunt onze scholen goed bij het vormgeven van de kwaliteitszorg.	6	10	30	11	0	2.81
De AVS ondersteunt onze scholen goed bij het vormgeven van de kwaliteitszorg	6	9	34	15	0	2.91
De directeuren van ons bestuur en ik hebben geen externe ondersteuning nodig op het gebied van kwaliteitszorg, we kunnen dat uitstekend zelf.	15	24	21	7	0	2.30

Iets meer dan de helft van de respondenten is van mening dat ze de inspectie nodig heeft voor de aansturing van kwaliteitszorg op de scholen (al komt het gemiddelde door de 10 'zeer mee oneens' scores onder de 2,5). En net als bij de directeuren is deze respondentengroep van mening dat ondersteuning praktisch en zinvol is. De AVS scoort weer als hoogste bij deze vraag (maar iets lager dan bij de schooldirecteuren), Q*Primair komt hier als ondersteuner op de tweede en de onderwijsbegeleidingsdiensten op de derde plaats.

Aandachtsgebieden voor de inspectie

Tijdens een schoolbezoek besteedt de inspectie aandacht aan verschillende kwaliteitsdomeinen, bij een Jaarlijks Onderzoek aan een beperkt aantal domeinen, bij het Periodiek Kwaliteitsonderzoek aan meerdere domeinen.

Wij vroegen u of u wilde aangeven of de inspectie aan de volgende onderdelen voldoende, te veel of juist te weinig aandacht besteedt bij de verschillende schoolbezoeken. In deze vraag trof u zowel onderdelen uit het waarderingskader van de inspectie aan als andere aspecten.

De score - betekent te weinig aandacht, + betekent voldoende aandacht, ++ te veel aandacht. De gemiddelde score wordt berekend door aan de diverse scores de waarde van respectievelijk 1,2 en 3 toe te kennen.

Op veel vragen gaven onze respondenten aan dat men van mening was dat aan het betreffende onderdeel door de inspectie voldoende aandacht werd besteed. Maar er waren onder de respondenten ook behoorlijk wat verschillen. Bij alle vragen kwamen respondenten voor die meer en die minder aandacht wilden.

Directeuren				Besteedt inspectie voldoende aandacht aan: (- weinig, +voldoende, ++ te veel)	Bovenschools directeuren			gem. score
gem. score	-	+	++		-	+	++	
1.85	85	341	20	de manier waarop de school zelf aandacht besteedt aan kwaliteitszorg	15	51	1	1.79
1.87	86	331	29	de instrumenten die op school gebruikt worden voor het vormgeven van onze kwaliteitszorg	17	44	6	1.84
1.98	52	350	44	de leerstof die aan de kinderen aangeboden wordt	8	50	9	2.01
1.86	95	317	34	de keuzes die de scholen maken om de leerstof over de week en het jaar te verdelen	11	47	9	1.97
1.86	103	303	40	de keuzes van de scholen ten aanzien van het didactisch handelen van de leraren	16	42	9	1.90
1.93	96	285	65	de mate waarin de leraren adaptief lesgeven	11	43	13	2.03
1.72	132	305	9	het pedagogische klimaat van de school	14	49	4	1.85
2.05	44	335	67	de manier waarop de leerlingenzorg is ingericht en functioneert	2	53	12	2.15
2.39	20	233	139	de opbrengsten op het gebied van de cognitieve vakken	3	30	34	2.46
1.54	236	180	30	de opbrengsten op het gebied van de niet cognitieve vakken (houdingen, vaardigheden)	-	-	-	-
1.99	44	362	42	de manier waarop de school de ontwikkeling van de leerlingen volgt	3	54	10	2.10
1.49	235	203	8	de aandacht die wordt besteed aan sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen	29	33	5	1.64
1.42	262	181	3	de aandacht die wordt besteed aan creatieve vakken	43	20	4	1.42
1.66	167	263	16	de manier waarop de school omgaat met het digitale leren, werken met computers	23	39	5	1.73
1.64	183	240	23	de manier waarop de school omgaat met nieuwe vormen van leren	23	39	5	1.73
1.70	142	295	9	de manier waarop de school het eigen onderwijskundige concept vormgeeft	21	42	4	1.75
1.63	172	265	9	de manier waarop de school haar personeel inzet	31	31	5	1.61
1.43	257	187	2	de omstandigheden waarin de school verkeert (zoals problemen met huisvesting, met personeel)	48	18	1	1.30
1.79	108	325	13	de manier waarop de ouders bij de school betrokken worden	13	48	6	1.90
1.81	90	351	5	het management op de scholen	10	54	3	1.90

Gemiddeld gesproken zag u graag meer aandacht voor de opbrengsten op het gebied van de niet cognitieve vakken (houdingen, vaardigheden), voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen en voor de creatieve vakken. Maar ook voor nieuwe vormen van leren, het digitale leren en de manier waarop de school het eigen onderwijskundig concept vormgeeft. Daarnaast vindt u het belangrijk dat er meer aandacht komt voor de manier waarop de school haar personeel inzet, de wijze waarop de ouders betrokken worden, het management en niet te vergeten: de omstandigheden waarin de school verkeert!

Minder aandacht mag de inspectie naar uw oordeel wel besteden aan de (opbrengsten van) de cognitieve vakken, de manier waarop de school de leerlingen volgt en de leerlingenzorg organiseert.

In de vrije velden onder deze vraag kon u aangeven of er nog aanvullende zaken waren waarvan u van mening was dat deze meer of minder aandacht nodig hadden. De directeuren en bovenschools directeuren vinden dat meer aandacht zou mogen gaan naar:

- de onderwijskundige visie van de school (Jenaplan, Montessori etc)
- de eigenheid van het speciaal onderwijs
- de werkdruk op de scholen
- het dilemma tussen onderwijskwaliteit en de krapte op de arbeidsmarkt

- het stimuleren van leerkrachten
- alles wat wel in ontwikkeling is, maar nog niet voltooid en/of beschreven

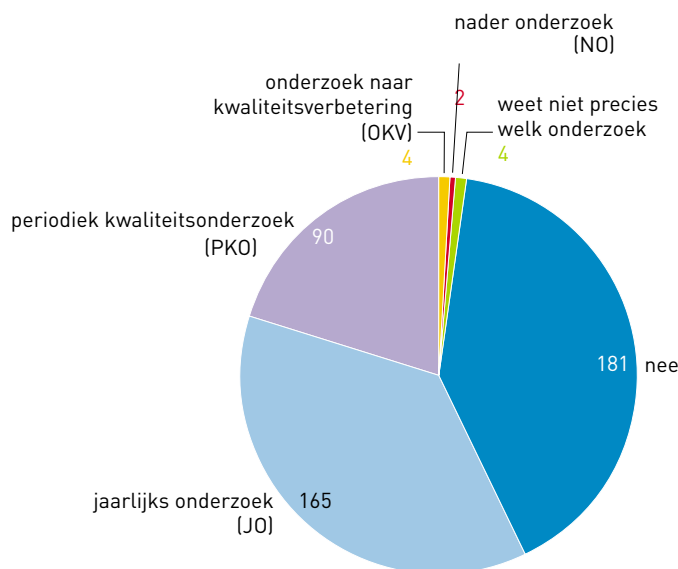
Aanzienlijk minder aandacht mag gaan naar de uitkomsten van de Cito-toetsen, naar regeltjes, papierwerk en andere 'pietluttigheden'. Ook vindt men dat de inspectie de scholen die de kwaliteitszorg al aardig op orde hebben, in algemene zin wat minder aandacht moet geven. Een citaat: "Er wordt erg veel naar de papierwinkel in de school gekeken. Overal moet een protocol voor worden gemaakt. De regelneven steken dus echt weer de kop op. Pas op dat je door al het dichtregelen de creativiteit in het onderwijs niet stuk maakt."

Ervaringen met een inspectiebezoek

Aan de schooldirecteuren vroegen wij of ze recent (in 2003) een schoolbezoek hadden gehad. Bij 41% was dit niet het geval, 59% van de scholen had het afgelopen jaar wel een inspecteur op bezoek gehad. (Zie figuur 1).

Vervolgens wilden wij graag weten wat men van het bezoek vond. Alleen die respondenten die in 2003 een inspectiebezoek hadden (totaal 265 leden), hebben antwoord gegeven. De andere invullers sloegen deze vragen over.

Deze vraag werd alleen aan de schooldirecties voorgelegd.

Figuur 1: Aantal scholen dat inspectiebezoek ontving in 2003, onderverdeeld in soort bezoek.

	zeer mee oneens	enigszins oneens	enigszins eens	zeer mee eens	geen mening/ n.v.t.	gemiddelde score
Wij waren vooraf goed geïnformeerd over de inhoud en de werkwijze van het schoolbezoek.	6	13	67	179	2	3,59
De inspectie vroeg op een goede manier naar de gegevens over de kwaliteit, waarover wij zelf beschikken.	12	22	70	161	0	3,43
Het onderzoek verliep in overeenstemming met de afspraken die waren gemaakt.	6	17	51	189	2	3,61
Wij kregen voldoende ruimte voor onze eigen inbreng.	15	22	53	175	0	3,46
De inspecteur gedroeg zich tijdens het onderzoek positief.	12	17	48	187	1	3,55
Het contact met de inspectie werd gekenmerkt door openheid en wederzijds respect.	14	19	45	186	1	3,53
De manier waarop de inspectie het onderzoek heeft verricht, is stimulerend voor onze kwaliteitszorg.	22	19	113	108	3	3,17
De rapportage is een goede weergave van hetgeen tijdens het inspectiebezoek aan de orde is geweest.	7	28	66	140	24	3,41
Ik ben tevreden over de wijze waarop de inspectie het onderzoek heeft uitgevoerd.	12	24	70	157	2	3,41
Ik ben tevreden over de onderdelen waarop onze school is beoordeeld.	17	27	97	114	10	3,21
Vlak voor het inspectiebezoek hebben wij nog verbeteringen aangebracht, zodat onze school beter beoordeeld zou worden.	203	29	24	3	6	1,33

Uit deze vraag blijkt dat u positief bent over het inspectiebezoek. Het geldt niet voor iedereen en voor alle gevallen, maar de overgrote meerderheid geeft aan het enigszins of zelfs zeer eens te zijn met de bovenstaande stellingen.

Dat geldt voor alle respondenten die deze vraag beantwoordden, los van het feit of men in 2003 een JO of PKO heeft gehad. De verschillen in de gemiddelde scores van deze beide groepen zijn klein. Alleen bij de vraag of men voldoende ruimte had voor de eigen inbreng, scoorde de

groep JO-respondenten iets hoger (gemiddeld met een 3,52 tegenover een gemiddelde van 3,38 bij de PKO-respondenten). En op de vraag of de rapportage een goede weergave is van wat tijdens het inspectiebezoek aan de orde kwam scoorden de PKO-respondenten iets hoger (gemiddeld met een 3,61 tegenover een gemiddelde van 3,30 bij de JO-respondenten).

De groep respondenten die een NO of OKV hadden, is te klein om de uitspraken in algemene meningen om te zetten, (respectievelijk twee en vier personen).

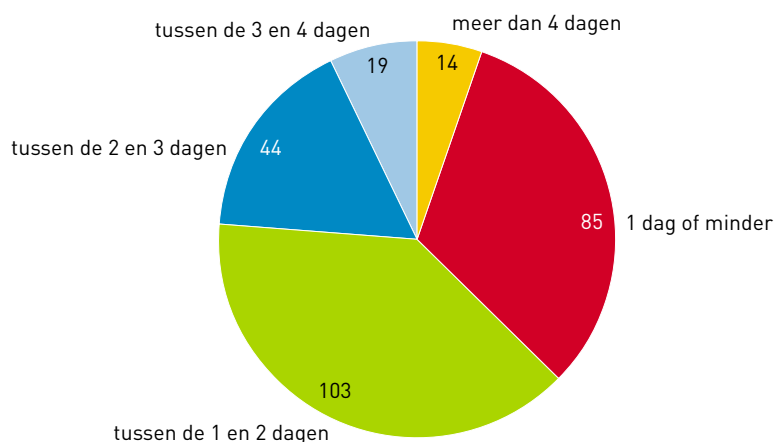
Bij de algemene opmerkingen schrijven meerdere schooldirecteuren dat de tevredenheid van team en directie over het schoolbezoek staat of valt met de man of vrouw die het inspectiebezoek aflegt. Eén van de geïnterviewden schreef: "Ik heb sterk het gevoel dat het onderzoek en de verslaglegging afhankelijk is van de inspecteur zelf en van de relatie die er met hem of haar is. Ik twijfel dus aan de absolute objectiviteit van de inspectie."

De laatste vraag in het rijtje was een beetje een strik-vraag, waar de respondenten niet intrapten: verbeteringen aanbrengen alleen omdat je beoordeling dan iets beter zal uitvallen, daar doen de respondenten niet aan.

'Hoeveel tijd was u kwijt aan de feitelijke voorbereiding van het inspectiebezoek?', vroegen we de schooldirecteuren.

De respondenten die in 2003 een JO hebben gehad, scoorden het meest voor de optie '1 dag of minder', de respondenten die in dat jaar een PKO hadden, kozen meestal voor de optie 'tussen de 1 en 2 dagen'. Maar de verschillen hiertussen zijn niet erg groot.

"En vindt u dat in verhouding staan tot de opbrengsten van het onderzoek?". De grote meerderheid vindt van wel: 107 respondenten (40%) antwoordden met jazeker, 98 respondenten (37%) met in redelijke mate, 40 respondenten (15%) met beperkt en 20 respondenten (8%) met niet.

Figuur 2: Voorbereidingstijd bij inspectiebezoek, in aantallen scholen.

Graag wilden we weten wat uw mening was over de rapportage van de inspectie. We vroegen dus uw mening over de analyse en wat u er vervolgens mee gedaan heeft.

De grote meerderheid van onze respondenten gaf aan dat de analyse voldoende duidelijk is, dat deze terecht is en dat u de analyse gebruikt bij de verbeteractiviteiten. Nog wel een ander aandachtspunt: "Het duurt lang voor een rapport van de inspectie op school is."

	jazeker	in redelijke mate	beperkt	nee	n.v.t.
Is de analyse van de kwaliteit van uw onderwijs voor u voldoende duidelijk?	184	35	13	2	31
Is de analyse terecht?	165	44	19	7	30
Gebruikt u de analyse bij uw verbeteractiviteiten?	198	20	13	4	30

De rol van het bovenschools management

Aan de bovenschools directeuren vroegen we naar hun visie op de rol van het bovenschools management bij de inspectiebezoeken op de scholen.

Gemiddeld gesproken vinden de respondenten dat de inspecteur voorafgaand aan een schoolbezoek met het

BM moet overleggen, dat men tijdens (een gedeelte van) het inspectiebezoek op de school aanwezig moet zijn, dat men in elk geval bij de bespreking met het team aanwezig moet zijn en dat de inspecteur na het bezoek met de BM'er moet overleggen.

	zeer mee oneens	enigszins oneens	enigszins eens	zeer mee eens	gemiddelde score
De inspecteur moet voorafgaand aan schoolbezoek met het BM overleggen.	13	9	14	31	2.94
Ik vind dat ik tijdens de inspectiebezoeken (gedeeltelijk) aanwezig moet zijn op de scholen.	12	14	14	27	2.84
Ik vind dat ik bij de bespreking van een onderzoek tussen inspecteur en team aanwezig moet zijn.	7	3	8	49	3.48
Ik vind het nodig dat de inspecteur met mij het schoolbezoek nabespreekt.	8	7	17	35	3.18

De Kwaliteitskaarten

Als laatste onderdeel van onze vragenlijst stelden we u een aantal vragen over de Kwaliteitskaarten. Zoals al in de inleiding werd aangegeven is de telefonische helpdesk van de AVS in de afgelopen maanden heel vaak gebeld over dit onderwerp. En vrijwel altijd was de beller boos en had men heel veel vragen over de gang van zaken.

We wilden graag weten of dit beeld voor al onze leden gold en formuleerden daarom deze vragen. De uitkomsten wijzen in dezelfde richting als de opmerkingen die we telefonisch hebben doorgekregen. Al zijn er ook leden die het minder zwaar opnemen: "Ze doen maar. Ik denk dat weinig ouders kijken."

Gemiddeld gesproken:

- bent u niet zo blij met de Kwaliteitskaarten op internet, maar vindt u het ook niet echt vervelend
- vindt u wel dat ouders dergelijke informatie op internet moeten kunnen vinden

- wilt u heel graag de mogelijkheid krijgen om de schoolreactie op de Kwaliteitskaart te plaatsen
- plaatst u in elk geval op uw eigen website een reactie op de Kwaliteitskaart
- bent u niet blij met de tweepuntsschaal van de Kwaliteitskaart
- kunt u met uw vragen wel terecht bij de contactpersoon van de inspectie
- bent u heel stellig over de houdbaarheidsgrens van de gegevens: bij voorkeur jaarlijks aanpassen en in elk geval na twee jaar
- en vindt u tenslotte dat het veel eerder een taak van de school dan van de inspectie is om ouders te voorzien van dergelijke informatie.

In de meeste directieoverleggen is gesproken over de Kwaliteitskaarten.

Directeuren					Bovenschools directeuren			
zeer oneens	oneens	eens	zeer eens		zeer oneens	oneens	eens	zeer eens
108	93	183	56	Ik ben blij met de Kwaliteitskaarten op internet.	17	6	31	12
86	72	172	112	Het is goed dat ouders deze informatie via internet kunnen krijgen.	15	3	27	21
48	21	67	300	Ik zou graag de mogelijkheid krijgen om mijn (school)reactie op de Kwaliteitskaart te plaatsen.	–	–	–	–
92	37	81	129	Ik zet op mijn eigen website een reactie op de Kwaliteitskaart.	–	–	–	–
206	108	74	19	Ik vind de keuze voor een tweepuntsschaal op de Kwaliteitskaart een goede keuze.	38	7	14	3
46	25	108	99	Ik kan met vragen over de Kwaliteitskaart terecht bij mijn contactpersoon van de inspectie.	–	–	–	–
34	29	113	242	Ik zou graag zien dat alle gegevens van de Kwaliteitskaart jaarlijks aangepast worden.	11	2	18	31
30	17	85	304	De gegevens op de Kwaliteitskaart mogen niet ouder zijn dan 2 jaar.	2	5	9	49
128	27	47	233	De gegevens op de Kwaliteitskaart mogen niet ouder zijn dan 3 jaar.	30	3	7	25
37	79	148	180	Ik vind het een taak van de school zelf, en niet van de inspectie, om aan ouders informatie te geven over de kwaliteit van het onderwijs.	7	4	19	37
–	–	–	–	Wij hebben in het directieoverleg gesproken over de Kwaliteitskaarten	8	6	22	26

Tot slot vroegen we u naar aanvullende opmerkingen over de Kwaliteitskaarten. Daarover bent u duidelijk: de tweepuntsschaal van de Kwaliteitskaarten doet geen recht aan alles wat er op een school gebeurt. Je kunt een school niet alleen voldoende of onvoldoende beoordelen, groen of rood. En de houdbaarheidstermijn van een inspectierapportage is maar heel beperkt. Het kan niet zo zijn dat een school 'afgerekend' wordt op gegevens van drie of zelfs vier jaar oud. Een van u noemt achttien maanden als

uiterste grens – oudere gegevens worden automatisch verwijderd. Dat lijkt ons een prima plan! Verschillende respondenten geven aan dat er wel een jaarlijks onderzoek is geweest, maar dat de oude gegevens op de Kwaliteitskaart niet zijn aangepast. Dat valt niet te begrijpen. "Informatie op onze Kwaliteitskaart is inderdaad zeer verouderd. De inspectie weigert echter de informatie aan te passen aan de huidige situatie zoals door de inspectie zelf beschreven bij het JO in januari 2003."

Reactie van de inspectie

De inspectie prijst de AVS voor het initiatief tot een vragenlijst met vragen rond kwaliteitszorg en de inspectie. Bovendien geeft zij een welverdiend compliment voor de manier waarop de AVS over deze enquête en de uitkomsten heeft gecommuniceerd met de inspectie. De inspectie is in het kader van haar eigen kwaliteitszorg zeer geïnteresseerd in de mening van 'het veld' over haar werk. Naast haar eigen initiatieven in het bevragen van scholen over de ervaringen met inspectie-onderzoeken, is dit AVS-initiatief dan ook een zeer waardevolle aanvulling. De inspectie maakt dankbaar van de gelegenheid gebruik om te reageren op de resultaten en om aan te geven welke vervolgvragen de inspectie op grond daarvan overweegt.

De uitkomsten van het scholenpanel

In het artikel over het scholenpanel komt een zestal onderwerpen voor; in deze reactie wordt ingegaan op de mening van de directeuren over stimuleren of controleren, de hulp bij kwaliteitszorg, de aandachtsgebieden voor de inspectie, de ervaringen met het inspectiebezoek en de kwaliteitskaarten.

Stimuleren of controleren

De meerderheid van de directeuren is gelukkig dezelfde mening toegedaan als de Wet op het onderwijstoezicht (WOT): de inspectie moet controleren én stimuleren.

Hulp bij kwaliteitszorg

De inspectie is tevreden over het feit dat de scholen ons werk als een steun voor de kwaliteitszorg ervaren. Dat betekent dat de ingezette lijn (proportioneel toezicht door zoveel mogelijk gebruik te maken van zelfevaluatiegegevens van scholen) positief wordt ontvangen.

Aandachtsgebieden voor de inspectie

Bij dit onderdeel is het jammer dat geen onderscheid kon worden gemaakt tussen de (directeuren van) scholen die in 2003 een periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO) hebben gehad en de overige scholen. Enkele gebieden waar de scholen meer aandacht voor vragen (zoals niet-cognitieve resultaten, de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen, nieuwe vormen van leren) hebben namelijk in het nieuwe waarderingskader een pregnantere plaats gekregen.

Diverse onderdelen die scholen noemen zijn heel relevant, maar het is voor de inspectie onmogelijk om die ook (nog) bij het toezicht op alle scholen te betrekken. Het is binnen de kaders van de WOT wel mogelijk dat scholen onder bepaalde voorwaarden zelf aan de inspectie vragen om bepaalde accenten in het toezicht te leggen.

Sommige genoemde aandachtsgebieden (bijvoorbeeld de inzet van personeel) betreft de inspectie, conform de WOT, alleen bij nader onderzoek. De uitwerking van deze vorm van onderzoek vindt op dit moment plaats.

Desondanks levert dit overzicht waardevolle informatie voor de inspectie; informatie die zeker betrokken zal worden bij de verdere ontwikkeling van het waarderingskader. Het is trouwens opvallend dat de roep om méér aandachtsgebieden duidelijk groter is dan om minder aandacht. Dat spoort ook met de bevinding dat 77 procent van de scholen zegt dat de gepleegde tijdsinvestering helemaal of in redelijke mate in verhouding staat tot de baat die men ervan heeft.

Ervaringen met een inspectiebezoek

De inspectie is op twee manieren positief over de ervaringen van de directeuren met de inspectiebezoeken. In de eerste plaats (natuurlijk) omdat de resultaten positief zijn. Als scholen aangeven dat ze goed geïnformeerd zijn, dat ze ruimte krijgen voor eigen inbreng, dat ze in open en respectvol contact met de inspecteur(s) hebben gesproken, dat ze de rapportage een correcte weergave vinden en dat ze de rapportage gebruiken bij hun verbeteractiviteiten, dan past de praktijk van het inspectiebezoek bij onze kwaliteitsnorm.

Verder is het positief om te constateren dat de resultaten van de AVS-enquête in grote lijnen overeenkomen met de uitkomsten van onze eigen onderzoeken naar de tevredenheid van onze 'klanten'. De directeuren geven aan ons ongeveer dezelfde antwoorden als aan de AVS. Dat tekent de professionaliteit van de directies. Bij de vergelijking tussen de uitkomsten van het scholenpanel en van onze eigen onderzoeken, kan een nuancering op zijn plaats zijn.

De directeuren zijn in hun beantwoording van de vragen aan de inspectie iets milder voor ons dan bij de beantwoording aan de AVS. Met name het aantal respondenten dat het zeer oneens is met de stellingen is bij AVS iets groter. Bij het scholenpanel van de AVS geeft tussen de 85 procent en 93 procent van de respondenten een positief antwoord op enkele stellingen over het inspectiebezoek, bij ons eigen onderzoek ligt dat tussen de 90 procent en 96 procent.

Zonder nodeloos gedetailleerd op deze verschillen te willen ingaan, kan toch wellicht een aantal factoren worden genoemd die een rol kunnen spelen bij de verschillen. Bijvoorbeeld de selectie van de respondenten. Bij de AVS kunnen directeuren op eigen initiatief reageren, dus hier is het mogelijk dat vooral mensen met een uitgesproken mening hebben gereageerd. De inspectie bevraagt een aselechte steekproef van scholen die een inspectieonderzoek hebben gehad. En natuurlijk kan het een verschil maken of de inspectie of de AVS de vragen stelt.

Ondanks de overeenkomsten tussen de uitkomsten van ons eigen onderzoek met het scholenpanel, vindt de inspectie het van groot belang dat een onderzoek naar de ervaringen van scholen zo objectief mogelijk gebeurt, en dus niet (alleen) door de inspectie zelf. Dat verklaart niet alleen onze positieve reactie op het initiatief van de AVS, maar is ook de reden dat de inspectie met de Universiteit van Twente onderzoekt of deze universiteit de evaluaties van de inspectiebezoeken kan gaan verzorgen.

De AVS heeft in haar onderzoek een aparte vragenlijst voor bovenschools directeuren beschikbaar gesteld. Bij de inspectie gebeurt dit nog niet voor de evaluatie van de onderzoeken. De rol van het bovenschools management bij de inspectiebezoeken is op dit moment echter wel sterk in ontwikkeling. Wij streven naar meer overleg, met name over de vorm en inhoud van de jaarlijkse onderzoeken.

Eén individuele opmerking over de relatie tussen het inspectiebezoek en de persoon van de inspecteur ('twijfel aan de absolute objectiviteit van de inspectie') vraagt om een reactie. De inspectie kent geen absolute objectiviteit, maar wel een grote mate van intersubjectiviteit. Daar werken we ook aan via scholing, interne analyses en gezamenlijk lesbezoek. Maar het kan altijd nog beter, dus de inspectie is druk bezig met de interne kwaliteitszorg, bijvoorbeeld door een voorgenomen audit.

Kwaliteitskaarten

De inspectie kan zich niet geheel vinden in de conclusies zoals deze zijn weergegeven in de tekst van het artikel waar het over de kwaliteitskaarten gaat. Dat de publicatie van de kwaliteitskaarten tot kritische vragen en opmerkingen heeft geleid, zullen wij zeker niet ontkennen. Maar enkele opmerkingen in de tekst stroken volgens ons soms niet geheel met de bevindingen van het panel. Met name de zinnen 'de uitkomsten wijzen in dezelfde richting als de opmerkingen die we telefonisch doorkregen' en 'gemiddeld gesproken bent u niet zo blij met de kwaliteitskaarten op internet, maar vindt u het ook niet echt vervelend', doen volgens ons wat minder recht aan de uitkomsten van het onderzoek. Uit de resultaten blijkt namelijk dat een meerderheid (55 procent) van de directeuren blij is met de kwaliteitskaarten op internet. Een nog groter deel vindt het goed dat ouders via internet dergelijke informatie kunnen ontvangen. Daarnaast is er een groep van directeuren die het in het geheel niet eens is met de publicatie van kwaliteitskaarten.

De inspectie wil graag op enkele resultaten van afzonderlijke stellingen een reactie geven

Reactie school

Een groot deel van de directeuren geeft aan een reactie te willen geven, op de kwaliteitskaart zelf of op de eigen website. De inspectie geeft hier graag gehoor aan en bekijkt op dit moment de mogelijkheden hier toe. Op korte termijn zullen scholen hierover geïnformeerd worden.

Tweepuntsschaal

De inspectie heeft om twee redenen gekozen voor het gebruik van een tweepuntsschaal op de kwaliteitskaart. Een groot aantal scholen heeft in het verleden een bezoek gehad, waarbij alleen op een tweepuntsschaal oordelen werden gegeven. Deze kunnen niet zonder meer naar een vierpuntsschaal vertaald worden. Daarnaast is het doel van de kwaliteitskaart het in één oogopslag geven van een helder beeld van de kwaliteit van een school. Het gebruik van een tweepuntsschaal bevordert die helderheid. Overigens zal de inspectie in haar evaluatie van de kwaliteitskaart, die dit voorjaar wordt uitgevoerd, ook de schaalindeling betrekken.

Houdbaarheidsgrens

De oordelen op de kwaliteitskaart kunnen alleen gegeven worden als de kwaliteitsaspecten ook daadwerkelijk door de inspectie beoordeeld zijn. Voor scholen waar de opbrengsten en het onderwijsleerproces op orde zijn, zal dit meestal eens in de vier jaar zijn tijdens een PKO. Aangezien de inspectie begrijpt dat in vier jaar tijd veel kan veranderen, wordt daarnaast

teruggerepen op de jaarlijkse onderzoeken. Bij deze onderzoeken worden in ieder geval de opbrengsten opnieuw beoordeeld. Daarnaast volgt de inspectie de onderwijsverbeteringen zonder te beoordelen (en dus ook zonder consequenties voor de kwaliteitskaart) of deze verbeteringen al daadwerkelijk tot resultaat hebben geleid. Afhankelijk van de inrichting van het jaarlijks onderzoek, kunnen ook andere aspecten dan de opbrengsten beoordeeld worden; de inspectie bereidt op dit moment de invoering van varianten in het jaarlijks onderzoek voor.

De inspectie geeft ook op dit moment al in het jaarlijks onderzoek aan welke vormgeving is gekozen en uiteraard staat het de scholen vrij om over de agenda van het jaarlijks onderzoek met de inspectie te overleggen en wensen kenbaar te maken. Als een kwaliteitsaspect daadwerkelijk is beoordeeld (ongeacht de onderzoeksvorm: jaarlijks onderzoek, periodiek kwaliteitsonderzoek of een andere vorm) zal daarover een nieuw oordeel op de kwaliteitskaart worden gegeven. Naar aanleiding van de reacties van scholen heeft de inspectie inmiddels duidelijker op de kaart aangegeven wanneer de oordelen zijn gegeven. Daarbij is ook vermeld dat naar mate een oordeel langer geleden is gegeven, de kans groter is dat nieuwe ontwikkelingen niet zijn verwerkt.

Informatie aan ouders

Ten slotte een reactie op de stelling 'ik vind het een taak van de school zelf, en niet van de inspectie, om aan ouders informatie te geven over de kwaliteit van het onderwijs'. De inspectie is het geheel eens met de opvatting dat dit ook een taak van de scholen is. Scholen moeten verantwoording afleggen aan belanghebbenden, waaronder ouders. Uit eigen onderzoek van de inspectie blijkt echter dat nog weinig scholen verslag doen in de schoolgids van uitkomsten en conclusies van zelfevaluaties. Overigens zijn het vooral de directeuren die niet blij zijn met de kwaliteitskaarten die deze bewering onderschrijven. Directeuren die wel blij zijn met de kaart, vinden vaker dat het ook een taak van de inspectie is om informatie te geven over de kwaliteit van het onderwijs.

*drs. J. (Jan) Rijkers
coördinerend inspecteur
programmaleider toezicht*

• Redactie: Astrid van de Kerkhof, Anneke van der Linde, Andrea Linschoten • Kadernieuws extra is een uitgave van de Algemene Vereniging Schoolleiders en is gratis voor leden van de AVS • Niet-directieleden betalen € 90 per jaar, in combinatie met Kader Primair • AVS: tel. 030-2361010 • www.avs.nl •